

Tautvilis Uža: „Esame apdovanoti ką nors gražaus kurti“

Asmeninio albumo nuotr.

Tautvilis Uža su dukra A. Railiene po atminimo medalio „Tarnaukime Lietuvai“ įteikimo 2015 m.

Kiekvienas gimtadienis skatina žmogų susimąstyti apie prabėgusius metus, juos įvertinti ir pagalvoti apie ateitį. Kovo 15 d. kraštietis Tautvilis Uža minės savo 75-metį. Trumpai pažvelgus į prabėgusius metus, reikia pripažinti, kad jubilias padarė daug gražių ir prasmingų darbų ir toliau darbuojasi savo gimtojo krašto labui. T. Uža yra Anykščių Teresės Mikeliūnaitės kraštotyros draugijos narys, anykštėnų kraštotyrininkų sambūrio fotometraštininkas.

T. Uža įamžino įvairias Anykščių krašto šventes, gimtojo krašto gamtos bei vietovių vaizdus, yra daugelio nuotraukų apie kultūrinį gyvenimą Anykščių krašte autorius. Jo nuotraukos spausdintos laikraščiuose, žurnaluose, panaudotos knygų iliustracijoms. T. Uža kaupia ir užrašo visus, ne tik praeities, bet ir šiandienos įvykius, renka medžiagą apie iškilus kraštiečius, fotografuoja kultūros, istorijos ir tautodailės paminklus bei jų kūrėjus, įamžina surinktą informaciją ateities kartoms išleisdamas savo lėšomis kraštotyros knygas. Kraštotyrininko knygos ir fotografijos nuolat eksponuojamos Anykščių viešojoje bei filialų bibliotekose. Kraštietis vyksta į susitikimus su skaitytojais, pristato jiems savo knygas bei nuotraukų parodas, dalinasi kraštotyros darbo patirtimi.

Prasmingi darbai, išliekamąją vertę turintys leidiniai, tai tik viena jubiliaso gyvenimo ir veiklos pusė. T. Uža yra ne tik atsidavęs kraštotyros veiklai ir savo gimtojo krašto patriotas, jis yra puikus šeimos vyras, rūpestingas ir mylintis tėtis, šaunus senelis. Apie tai dar nebuvo rašyta ir pasakota, todėl šį kartą norime šiek tiek atskleisti jo asmeninio gyvenimo uždangas, todėl paprašėme jubiliasą plačiau papasakoti apie savo asmeninius išgyvenimus.

Tautvilis Uža: „Esame apdovanoti ką nors gražaus kurti“

atkelta iš 1 psl.

Gyvenimas – kaip važiuojantis traukinys

Kažkodėl prisime- nu pirmą važiavimą siau- ruoju traukinuku maršrutu „Panevėžys – Švenčionė- liai“. Tai buvo apie 1961– 1962 metus. Traukinukas traukė visą eilę keleivinių vagonų. Garvežiukas tada dar buvo tikras garvežys. Jis palikdavo baltų dūmų ir ga- ro debesėlį. Aplinkui miškai, vienkiemių sodybos. Ret- karčiais traukinys trumpam sustodavo tarpinėse stotelė- se paimiti naujų ar išlaipinti važiuosius keleivius. Buvo ir didesnių stočių, kaip žmo- gaus gyvenime pragyventi dešimtmečiai, kur traukinys ilgiau pastovėdavo. Dabar vienas toks traukinukas pagal turistų užsakymus netoli nuo Panevėžio veža keleivius, daugiausia veža vaikus. An- tras toks pats traukinys veža keliautojus nuo Anykščių link Rubikių. Tik dabar trau- kinį traukia nebe garvežys, o šilumvežis.

Pravažiuoti kilometrai lyg pragyventi metalai...

Žmogaus gyvenimas pa- našus į traukinio vagoną įse- dusius keleivius. Gyvename, augame. Atėję sovietai ža- dėjo „saulę“ atnešti. Tačiau dorus ūkininkus, mokytojus ir kitus tarnautojus ištrėmė į Sibirą. Laimingi tie, kurie ramiai nugyveno, kuriems neteko slaptytis nuo tremties. Pakliuvusiųjų į sovietų „mėsmales“ ir išgyvenusių- baisumus sielose liko gilūs randus. Mirus sovietų vadui J. Stalinui, pamažu gyveni- mas ėmė šviesėti. Mokėmės mokykloje. Besimokindami galvoje, kur baigę moky- klą, galėtume dirbti.

Buvo gilūs sovietmetis. Tėveliai dirbo kolūkyje, o vakarais ir per išieigines, tada išieginė buvo tik sekmadienį, darbavosi kolūkio suteiktai- me 60 arų žemės lopinėlyje. Už darbadienius pradžio- je nieko nemokėjo – sakė derlius neužaugo. Vėliau už metus darbo kolūkyje tėvai gaudavo pusmašį grūdų, tinkamų tik vištoms palesin-

ti. Pinigais nieko nemokėjo. O kad galėtome išgyventi, „ačiū“ sovietų santvarkai, kad davė tuos 60 arų žemės. Tuose aruose kiekvienas ko- lūkietis užsiaugindavo dar- žovių, bulvių, pasisėdavo truputį miežių, kad galėtų už- siauginti du paršiukus. Vieną paršą paskerdę turėdavo mėsos, o kitą užaugintą paršą parduodavo, kad galėtų gauti tuometinių rublių, už kuriuos buvo galima nusipirkti duo- nos, druskos, žibalo. Tada dar nebuvo elektros, o žiba- las buvo reikalingas stalinei lempai. Reikėjo ir apavų nu- sipirkti ir kukliai apsirengti. Nebuvo iš kur pinigų paim- ti. Buvo leidžiama šeimai laikyti karvę. Pieną, truputį pasilikus šeimai, tėvas išneš- davo kas antrą dieną į pieno supirktuvę. Dar mama laikė apie 20 vištų. Keletą kiaušinių pasilikdavo, kitus nešdavo parduoti.

Bėgau nuo kolūkinės vergovės

Mokiausi Viešintų vidu- rinėje mokykloje. Kolūkio vadovybė po mokyklos bai- gimo jaunuolių nenorėdavo išleisti. Išleisdavo mokyti- su sąlyga, kad jaunas žmo- gus mokysis žemės ūkiui reikalingų profesijų ir vėl grįs į kolūkį. Tada buvo pri- valoma baigti 7 klases. Ir aš rašiau kolūkiui raštą, kad ma- ne išleistų mokyti, pasizadė- damas grįžti. Brolis ir dabar juokiasi, kad, jei sugrįžtų so- vietų valdžia, būtų surastas mano pasizadėjimas grįžti ir turėčiau grįžti dirbti į nau- jai sukurtą kolūkį. Tėveliai sakė: „Baigęs 7 klases bėk kuo greičiau nuo kolūkinės vergovės“. Taip ir padariau. Baigęs 7 klases, įstojau į Pa- nevėžio hidromelioracijos technikumą mechanizacijos specialybę. Savaitgaliais, prieš važiuodamas į kaimą, anksti atsikėlęs eidavau į Lenino aikštę (dabar Lais- vės aikštė), kur buvo duo- nos parduotuvė. Atstovėjęs 20-30 metrų eilėje ir priėjęs prie pardavėjos nupirkdavau juodos duonos kepaluką, kuri vadinosi „Kauno“. Par- duotuvėje tuomet buvo gali- ma pirkti tik vieną kepaluką duonos. Tada vėl stodavau į eilės galą ir nupirkdavau an- trą kepalėlį. Duoną veždavau į kaimą tėveliams. Viešintose

parduodama duona buvo for- minė, rūgštoko skonio ir kai duonos atveždavo į parduo- tuvę, ji labai greitai būdavo išperkama. Viešintų parduo- tuvėje tada tebuvo galima įsi- gyti tik keletą prekių: žibalo, druskos, cigarečių, degtinės, ūkiško muilo, žuvies kon- servų, pilstomo iš bidono aliejaus ir, jei pataikei laiku ateiti, duonos.

Žmonės nebrangiai vež- davo į ekskursijas po tarybų sąjungos respublikas ir mies- tus. Į Vakarų šalis išvykti bu- vo uždrausta. Jeigu vykdavo- me, įdomu buvo pasižvalgy- ti po istorines vietas, bet dar didesnė „šventė“ buvo, kai ekskursantas išleisdavo prie didesnio prekybos centro ap- sipirkti iki sutartos valandos. Ten kiekvienas turistas nusi- pirkdavo drabužių ir avaly- nės. Jei ekskursija būdavo organizuojama į Maskvą, būdavo privaloma pamatyti Leną, gulinti mauzoliejuje. Po to skubėdavome į par- duotuves, kuriose net moky- tojos pirkdavo tiek tualetinio popieriaus, kiek sugebėdavo panešti. Pas mus tualetinio popieriaus nebūdavo. Tam reikalui labai tikdavo ir lai- kraštis. Tik neduok Dieve, kad nepakliūtų sovietų va- dų nuotrauka. Tada būtų te- kę pabuvoti, „kur baltosios mėsos“.

Stačiau BAM

Slinko metai. Baigęs technikumą paskyrimą ga- vau į Alytaus Melioracijos statybos valdybą. Ten bedirb- damas įstojau neakivaizdžiai mokyti į Lietuvos žemės ūkio akademiją. Darbas, stu- dijos... Vėliau buvau pašauk- tas į tarybinę armiją, vėliau traukinys vis važiavo... Pradėjau tarnybą Petrodvarece, vėliau su tarnybos draugais buvome pervežti į Tolimuo- sius Rytus, į Chabarovsko kraštą, į Komsomolską prie Amūro. Tarnavau geležin- kelių statybos dalinyje. Mū- sų dalinio kariai su galinga technika pylė geležinkelio pylimą teisiam ruožui, ku- ris vadinasi Baikalo-Amūro magistralė (BAM). Aš grįžau iš kariuomenės 1970 metais, o tuometinė spauda rašė, kad 1984 metais naujuoju gele- žinkeliu pravažiavo pirma- sis traukinys. Tarnyba ka- riuomenėje trūkdavo dvejus metus. Skaičiavome paskuti- nes tarnybos dienas. Turėjo į

mūsų vietą atvežti naujų ka- reivių, o mus išleisti į namus. Neramiai miegodamas susa- pnavau sapną, kad ilgai kalbu- osi su mama. Ji tuo metu sirgo. Sapne baigiant pokalbį ji pabučiavo mane į skruostą ir atsisveikino. Aš nesupra- tau, ką tai galėtų reikšti. Ryte, pagal komandą visiems atsi- kėlus, buvome išrikiuoti. Ka- rininkas perskaitė telegramą, kad mirė mano mama. Buvo labai skaudu tai girdėti. Sku- biai buvo baigti suforminti kelionės dokumentai ir atsi- sveikinęs buvau palydėtas į oro uostą skristi į Chabarovs- ką. Iš ten į Maskvą, o iš Mas- kvos į Vilnių. Iš Vilniaus au- tobusu pasiekiau Viešintas. Pabaigiau kelionę 3 km ei- damas pėstute. Radau mamą gulinėčią karste. Anksčiau bu- vau girdėjęs, kad ypatingais atvejais, kai krenta lėktuvas ar skęsta laivas, kai kurie ar- timieji tai vienokiu ar kitokiu būdu jaučia. Aš savo sapną sulyginau su Dievo suteikta žinia. Tas mane dar labiau su- artino su katalikų tikėjimu ir Dievo buvimu. Mama buvo palaidota pagal visus religi- nius papročius. Mamai tuo- met buvo tik 59 metai.

Kūriau savo gyvenimą

Gyvenimo traukinys vis dundėjo tolyn, skaičiuoda- mas metus. Tėvelis gyveno kaime, savo namuose. Pasi- taręs su tėveliu, nusprendžiau apsigyventi Panevėžyje. Čia gyveno daug giminiių ir vie- šintiškių. Iš Panevėžio ir pas- tėvelį nuvažiuoti netoli, tik 50 km. Su tėčiu sudėję san- taupas nebrangiai nusipirko- me pusę nedidelio namo. To- je namo dalyje buvo 10 kv. metrų kambarys ir 8 kv. me- trų virtuvėlė. Dar priklausė 5 arai žemės. Gyvenau taupiai, kaip tėvai mokė. Negėriau alkoholinių gėrimų ir nerū- kiau. Mūsų giminėję beveik visi tokie buvo. Po truputį namą didinau ir pristaciau vieną kambarį. Vėliau dariau ir kitas rekonstrukcijas. Nors atlyginimas buvo nedidelis, bet truputį daugiau kaip per du dešimtmečius sukūriau tokį namą, kokiame ir dabar gyvenu. Nesakau, kad sukū- riau įspūdingą namą, bet man smagu, kad kiek sugebėjau, net neimdamas iš banko pa- skolos, pasistaciau ir esu pa- tenkintas. Kiti rūkė, „praba- liauvojo“ pinigus ir gavo val-

Tautvilis Uža su žmona Stase ir dukra Aušra.

dišką butą daugiabučiame name. Aš niekada nemėgau daugiabučių, nenorėjau gy- venti „kaip ant akmenų“.

Mano džiaugsmas – šeima, dukra, anūkėlė

Apie šeimą. Draugavau su mergina Stase Budrevičiute iš to paties kolūkio. Ji buvo šviesi, graži. Jauni vi- si gražūs. Mano giminė – Žliobiškių kaimas. Mano tė- vų namus ir jos tėvų namus skyrė 9 kilometrai. Stasė buvo baigusi technikumą ir dirbo Panevėžyje. Aš turė- jau motociklą „Java“. Va- žiuodavome į kaimą kartu. Draugavome ketverius me- tus, bet kartu negyvenome, kaip dabar madinga. 1974 m. uovis iškėlė vestuves. Nesukubėjom vaikų susi- laukti. Po dviejų metų gimė dukrytė Aušra. Ji mokėsi gerai. Baigusi vidurinę iš- važiavo metams į Vokietiją dirbti aukle. Tuo metu bu- vo populiaru. Dukra pateko pas gerus šeimininkus. Jie sutiko, kad Aušra lanky- tų vokiečių kalbos kursus. Kursus dukra baigė su pa- gyrimu. Ir dabar tie šeimini- ninkai atsiunčia atvirukus švenčių progomis. Šeimi- ninkai buvo ir į svečius at- vykę. Vėliau Aušrą su vyru buvo pakvietę į Miuncheno miestą, kuriame gyvena, pa-

sisvečiuoti. Aušra visą laiką buvo tvarkinga, pareigin- ga, visapusiškai išsilavinu- si, todėl patiko vokiečiams. Grįžusi iš Vokietijos, dir- bo ir mokėsi vakariniame fakultete, įgijo bakalauro, vėliau magistro diplomus. Dukra dirba valdišką dar- bą, paaugškinta pareigose. Jos vyras kariškis, dirba prie Panevėžio esančiame kariniame dalinyje. Žen- tas nepaprastai tvarkingas, drausmingas. Džiaugiuo- si, kad negeria ir nerūko. Mano dukros Aušros šeima gyvena mūsų namo antrajame aukšte. Anūkėlė Austėja šiomet baigs antrą klasę. Kai būna kokie renginiai, senelis fotografuoja, nors jos ir tėtis, ir mama taip pat fotografuo- ja. Dabar mažai kas bedaro popierines nuotraukas, bet gražu, kai jos sudėtos jau ne į vieną albumą. Čia jos ilgaamžės.

Bėda ateina nelaukta

Vėl grįžtu prie senes- nių laikų. Kai buvo vyk- doma melioracija ir iš kai- mų iškėlinėjamos sody- bos, mano žmonos tėvas vienas iš paskutinių kėlė- si į Viešintėlių gyvenvietę. Naujakurių sodybos prisi- šliejo prie Viešintų miestelio. Ten statybininkų meistrai iš silikatinųjų Kupiškio plytinės

atkelta į 12 psl.

Tautvilis Uža: „Esame apdovanoti ką nors gražaus kurti“

atkelta iš 1 psl.

plytų pastatė tipišką gyvenvietės namą. Kukliai grindis ir lubas iškalė presuoto kartono plokštėmis ir nudažė. Tai buvo 1991 metais. Manoji žmona Stasė nupirko rusiško parketinio lako ir parsivežė tą laką autobusu. Aš tą kartą į Viešintas neparvažiavau, nes dirbau prie savo namo užbaigimo darbų. Buvo vėlus ruduo. Aš negalvojau, kad ji grįžusi į tėviškę, sumanys grindis lakuoti. Kam teko turėti reikalų su šiuo laku, žino, kad išlakuoto kambario kvapas daug kartų aštresnis už perpjauto svogūno. Išlakavusi, uždarė langus ir duris, kad nesusaltų ir atsigulė miegoti su mama gretimame kambaryje. Žmona nemanė, kad lakas gali pakenkti jos sveikatai. Stasės motina kitą dieną ėjo gatve į parduotuvę, vairuotojai grūmojo, ko čia girta moteriškė vaikšto.

Nors iš tiesų ji buvo apsvaigusi nuo prisikvėpuoto lako. Sulaukusi 65 metų, žmonos mama mirė.

Žmona Stasė sugadino sveikatą negrįžtamai. Jai pradėjo nesisekti darbe. Vėžiojau Stasę pas gydytojus. Vilniuje profesorė pasakė, jeigu būtų dirbusi valandą su stipriai dvokiančiais dažais ar lakais, kad ir be apsauginių priemonių, bet būtų po lakavimo išėjus į lauką ir pakvėpavus grynu oru, būtų praktiškai sau nepakenkus. O jei žmogus šviežiai išlakuoto kambario nevedinamose patalpose pabūna 10 valandų, lieka amžinu ligoniu ir tokiems pacientams vaistų nėra.

Daugiau negu prieš 10 metų gydytojų komisija mano žmonai pripažino visišką negalią. Dabar ji „ant patalo“ apie 6 metus. Savo rankomis šaukšto neišlaiko ir pati nebepavalgo. Žmona kalba tik atskirais skiemenimis.

Paprašius parodyti liežuvį – parodo. Reiškia, supranta. Gal tokių dalykų nereikėtų visuomenei rašyti, o šią našatą palikti savo šeimai. Bet pasakoju dėl kitų, perspėdamas, kad neatsargus elgesys su cheminėmis medžiagomis gali sugriauti gyvenimą. Stasė buvo darbšti, gera šeiminkė, dukrą gražiai užaugino. Mes niekada su žmona nesipykome. Aš ir dabar ją pakalbinu, ką nors papasakoju. Matau, kaip ji godžiai klauso.

Ir visgi gyventi gera

Dukra Aušra, nors dirba valdiškame darbe, kai turi laisvo laiko, padeda man slaugyti savo mamą. Vargelį dalinamės abu. Džiaugiuosi turėdamas nuostabią dukrą. Ji be savo tiesioginio darbo, kol šiuo čia koronaviruso epidemija, padeda nuotoliniu būdu mokyti savo dūrelei Aus-

tėjai. Šiomet ji antrokė.

Gyvenimo traukinys vis rieda tolyn skaičiuodamas metus. Džiaugiamės, kad Lietuva išsivadavo iš sovietų jungo. Dabar galime ramiai gyventi. Senjorams dabar yra aukso amžius. Ar kada geriau gyvenome? Dabar laikas ramus, kas turi reikiamą darbo stažą, pensijos neblogos ir dar jas pakėlė. Parduotuvės pilnos, viskuo esame persisotinę. Mano nuomone, negerai, kai žmonės tampa priklausomais nuo kompiuterio. Ten per internetą prisiskaito visokių nesąmonių, lenda į politikos virtuves. Nuo senovės pasakyta, kad „nėra namų be dūmų“. Tegu jie ginčijasi. Svarbu, kad galutinis rezultatas geras ir mums gyvenimas pagerėjo. Džiaukimės, jei esame sveiki. Kiekvienas iš mūsų esame apdovanoti ką nors gražaus kurti. Tad

Knygos „Viešintikiškių sodybos“ pristatymas Viešintose 2019 m. Kalba Jolanta Mameniškiėnė.

pasidalinkime šviesiais kūrybos spindulėliais su kitais ir gyvenimas taps gražesnis.

Su Dievo padėjimu ir medikų pagalba džiaukimės kiekviena diena, kol ateis Dievo pasiuntinys ir ištiesęs rankas pasakys: „Einam, jau paskutinė stotelė...“ O mus išlaipinęs

traukinys veš kitus keičius, kol ir jiems pasiūlys išlipti...

Parengė

Dalina RUPINSKIENĖ

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

